

nomes propios

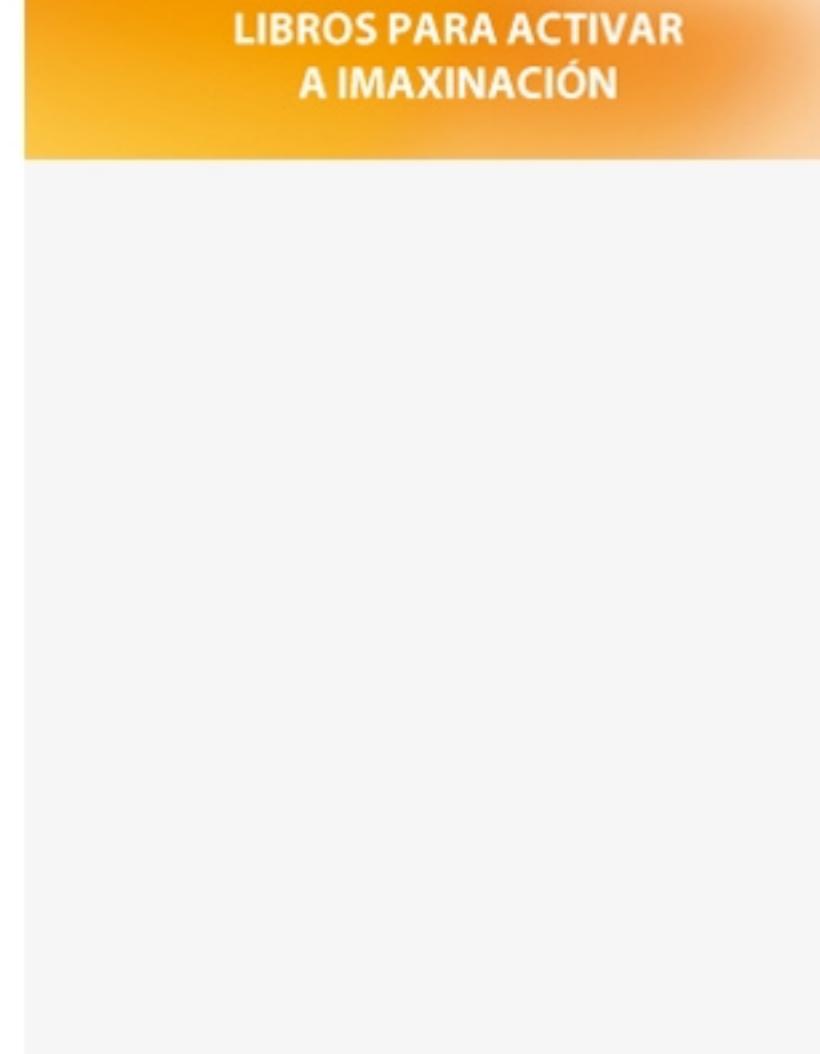
relacionados

Os materiais na educación infantil

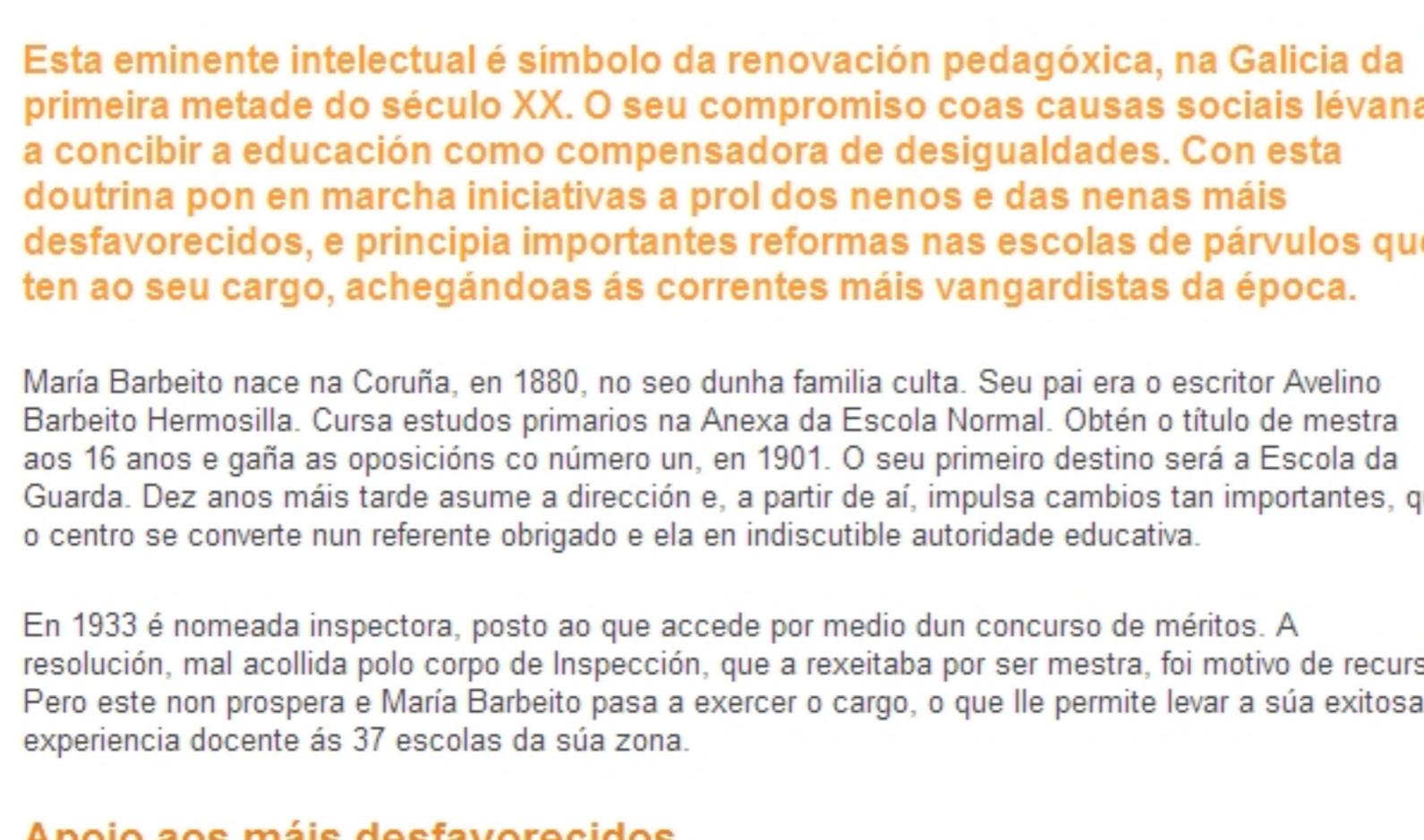

viñeta

Carrabouxo

LIBROS PARA ACTIVAR
A IMAGINACIÓN

María Barbeito y Cerviño, grande impulsora da escola de párvulos

Texto: **Gena Borrajo**

Esta eminente intelectual é símbolo da renovación pedagógica, na Galicia da primeira metade do século XX. O seu compromiso coas causas sociais lévana a concibír a educación como compensadora de desigualdades. Con esta doutrina pon en marcha iniciativas a prol dos nenos e das nenas más desfavorecidos, e principia importantes reformas nas escolas de párvulos que ten ao seu cargo, achegándose ás correntes más vanguardistas da época.

María Barbeito nace na Coruña, en 1880, no seo dunha familia culta. Seu pai era o escritor Avelino Barbeito Hermosilla. Cursa estudos primarios na Anexa da Escola Normal. Obtén o título de mestra aos 16 anos e gaña as oposicións co número un, en 1901. O seu primeiro destino será a Escola da Guarda. Dezoños máis tarde asume a dirección e, a partir daí, impulsa cambios tan importantes, que o centro se converte nun referente obrigado e ela en indiscutible autoridade educativa.

En 1933 é nomeada inspectora, posto ao que accede por medio dun concurso de méritos. A resolución, mal acollida polo corpo de Inspección, que a rexeitaba por ser mestra, foi motivo de recurso. Pero este non prospera e María Barbeito pasa a exercer o cargo, o que lle permite levar a súa exitosa experiencia docente ás 37 escolas da súa zona.

Apoio aos más desfavorecidos

O labor docente da pedagoga vai moi ligado a un intenso traballo social, que desenvolverá dende diferentes institucións asistenciais. Así, en colaboración co director de *La Voz de Galicia*, funda El Niño Descalzo, co fin de repartir calzado entre os escolares pobres da cidade. Crea La Fiesta de la Flor, que se celebrará por primeira vez na Coruña no ano 1912 para auxilio de organismos benéficos dedicados á infancia. A esta institución adhírense máis tarde destacadas personalidades, como a Condesa de Pardo Bazán e Sofia Casanova. O festexo chega a ter tanto éxito que no 1914 a raíña Victoria Eugenia asume o patrocinio da obra, declarándoa festa nacional en España e destinando os cartos recadados en favor da campaña contra a tuberculose.

En 1917 coopera na creación da Cantina Escolar Concepción Arenal, que servía comidas a 100 alumnos pobres das escolas da cidade. Dous anos despois funda un comedero no centro que ela mesma dirixirá e no que se dará alimento a unha centena de alumnos sen recursos. Hai que salientar que a propia María Barbeito servía as comidas, axudada polas mestras, que colaboraban por quendas. Por aquelas datas tamén pon en marcha o Roupeiro da Guarda, que cada inverno repartía centos de lotes de vestimenta e calzado entre os rapaces.

Así mesmo, desenvolve unha importante actividade como vogal da Junta de Protección a la Infancia nas institucións La Gota de Leche, que procuraba sustento para os lactantes, e na Casa Cuna. Como importante é o traballo que levou a cabo no Padriado de Colonias Escolares para Niños Pretuberculosos, onde se atendían nenos e nenas con servizos médicos, se lles daban complementos á alimentación, facían veraneos colectivos e entregaban agasallos e lambetadas nas celebracións de Nadal e Reis.

O seu legado pedagógico

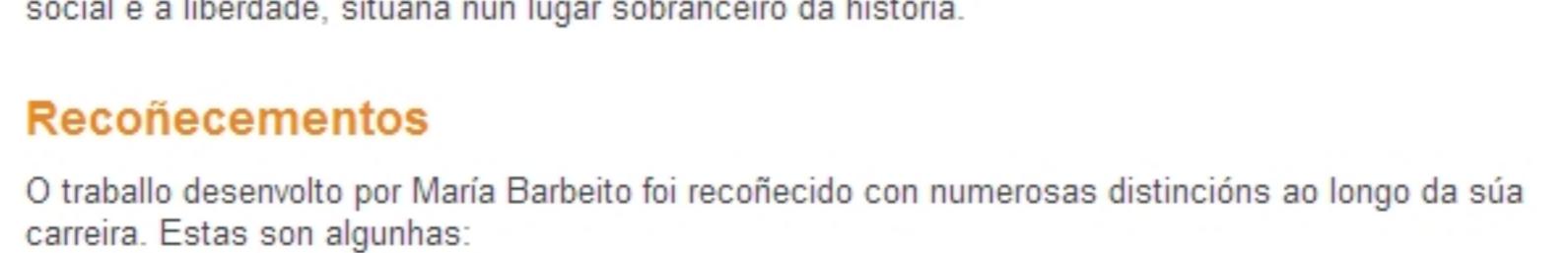
Hai unha creanza nida na traxectoria profesional de María Barbeito: a educación é un medio que facilita o progreso. De ai que se implique, ata o final, en conseguir unha cidadanía máis instruída. A renovación pedagógica, a liberdade, a xustiza, a defensa dos dereitos das mulleres serán o seu estandarte para conquistar unha educación liberadora. E nestas primeiras idades a oportunidade para asentear as bases que levan as persoas a atinxilo.

Cando inicia a súa vida profesional na Escola da Guarda, hai só unha sección de párvulos, cunha mestra e unha auxiliar. Baixo a súa dirección chegará a ter sete e dous de maternais, cun equipo docente de dez persoas. Ainda así, o máis importante é o pulo que acada este tramo educativo, ata daquela esquecido. Ela pon en marcha unha marea de iniciativas pedagógicas, que complementarán con cursos, conferencias, artigos e libros, promoverá intercambios con profesionais da educación, visitas a outros centros españoles e estranxeiros, etc.

Influída pola pedagogía de Ovide Decroly, opone á disciplina ríxida e aposta por un ambiente motivador fundamentado na globalización e os centros de interese. Precisamente, apoiada nesta maneira de entender a aprendizaxe, elabora un Plan de lectura global para as escolas da súa área de Inspección. Tamén, influenciada polo pedagogo belga, se preocupa por conquistar un equilibrado desenvolvemento físico e social, atendendo ás necesidades básicas das crianças (alimento, abrigo, defensa, traballo, sólido, descanso e xogo). Trata de asegurárlas o maior benestar posible, pois está convencida de que unha mellora das condicións de vida repercutirá moi favorablemente no seu desenvolvemento mental. Apostá por unha atención individualizada, o que significa ter en conta as condicións persoais e sociais de cada alumno, porque cre que é necesario orientar o traballo educativo a partir do respecto ás diferenzas.

Da súa man chega a Galicia o método Montessori, instaurado en Barcelona desde 1913. Da pedagoga italiana adopta o cultivo da espontaneidade, a liberdade, a actividade do alumno á hora de aprender e un ambiente coñadizo que favoreza o autodesenvolvemento. O diálogo é outro dos seus desafíos, porque ante todo, María Barbeito foi unha profesional dotada coas mellores cualidades humanas. O seu traballo sempre estivo marcado pola cordialidade, o compañeirismo, o respecto; trazos que consideraba fundamentais para lograr unha boa comunicación, facilitar o intercambio de experiencias e favorecer un trato afable entre profesores e alumnos.

Manifestouse sempre contraria a unha ensinanza baseada na memorización. En cambio, opta por unha metodoloxía que aproveita os recursos da comunidade e fomente a observación. Para ela educar non significa transmitir coñecementos, senón formar os nenos e as nenas para que poidan adquirirlos por si mesmos. Un pensamento moi actual despois de máis de medio século.

Cuestiona que a aprendizaxe da gramática se apoia nun conxunto de regras e definicións. Na súa opinión, o que compre é conseguir o dominio da lingüaxe, e para atinxilo propón que se favorezan as conversas. Tampouco cre que se deba basear o estudo da historia na memorización de datos, senón que é preciso darlle un sentido vivo e humano, o que implica estudar os feitos históricos pola influencia que exerceon sobre a humanidade. Defende as clases de Xeografía que parten do que os nenos e as nenas poden ver no contorno. En canto ao cívismo e á urbanidade, non cre que haxa que ensinar nada. Esta convicida de que o camiño é que os rapaces teñan ocasión de respirar no ambiente que os envolve.

Preocupada polos avances científicos e pedagógicos que lle permitan anovar as súas ideas e afianzar as reformas que deseixa para o ensino, a pedagoga galega mantién contacto co estranxeiro. En 1935 viaxa a Francia, Bélgica, Holanda, Suiza e Italia. Vai cunha bolsa da Junta de Ampliación de Estudios, e procura traer a Galicia as correntes novas de alén das nosas fronteiras.

Unha traxectoria truncada pola Guerra Civil

Coa chegada da ditadura, a súa filosofía educativa, con base na coeducación, a escola única, laica, obligatoria e de balde, ocasionóle problemas. Interrompeuse a súa brillante carreira. Acusada, entre outras cousas, de ideas republicanas, de facer proselitismo antirreligioso e de descoñecer a formación moral das súas alumnas, é afastada do servizo en 1937. Daquela comeza a súa etapa máis triste. Amparada pola súa familia dedicárase a escribir, sintetizar o pensamento de Concepción Arenal.

Breviario humano: antología de pensamientos / Concepción Arenal; selección e prólogo por María Barbeito y Cerviño. Madrid, Aguilar, 1949 (2.ª Ed.). A Coruña, Colegio Provincial de Abogados, 1974.

Países y escuelas. A Coruña, Editorial Moret, 1975.

Bibliografía

CURRÍCULUM VITAE facilitado pola familia ao Arquivo Municipal da Coruña.
MARCO, A. (2004) "María Barbeito y Cerviño. Diálogo y centros de interés en las aulas." *Cuadernos de Pedagogía* (337) 30-33.

Pereira Martínez, C. (1998) "Mulleres e República. Aproximación ás asociacións de mulleres progresistas na Coruña republicana". *Anuario brigantino* (21) 255-290.